

APPENDIX II.

DE TRIBUS BENEDICTIS,

ANIANENSI, FOSSATENSI ET MEDIOLANENSI ABBATIBUS,

Ubi de EUTICIO abbate Gallo

(Mabill., ibid)

1. Ne ex communiōne aut diversitate nominum, ut sit, confusionem oriri contingat, hic seorsim de tribus Benedictis agere constitui, deque Euticio, abbate quem cum Benedicto Anianensi unum et eundem esse vehementer aliquando suspicio mihi injecta est, nunc vero penitus perspectum habeo.

2. Benedicti abbatis Anianensis Acta supra retuli ubi res ab eo gestas accurate describit Ardo ejus discipulus, refertque Indensium monachorum epistolam de obitu magistri sui. In his Actis et epistola quinque res in presenti observandæ sunt. 1. Benedictus fecit librum ex regulis diversorum Patrum collectum, ita ut prior beati Benedicti Regula cunctis esset, etc. 2. Cum esset Ludovico Pio acceptissimus, in ejus gratiam imperator jussit construere miro opere monasterium apud Indam, quæ vallis a palatio Aquisgranensi sex non amplius millibus distat. 3. Pridie quam decederet Benedictus, cum solus ab hora tertia ad sextam manere voluisset, ait, nunquam se tam bene fuisse, adjunxitque: Usque modo inter choros sanctorum coram Domino astitit. 4. Ipsa obitus sui die fratribus ad se vocatis professus est, quia quadraginta octo anni essent ex quo monachus fuerat, ubi mendose quidam codices habent, quadraginta anni. 5. Adjecit, in his omnibus anni se nullo die antea panem comedisse, donec coram Deo lacrymas funderet. Quæ tria postrema refert epistola Indensium monachorum.

3. Eadem omnino Euticio abbati tribuit Joannes monachus, qui unus e veteribus Euticii mentionem facit in lib. 1 de Vita sancti Odonis abbatis Cluniacensis. 1. Euticius cum esset laicus, et peregrinis studiis eruditus, totum se dedit beatorum Patrum Regulis et institutionibus: ex quibus auctoritatibus diversas consuetudines sumpsit, unoque volumine colligavit. Hæc est Concordia Regularum Benedicti abbatis Anianensis; aut certe Ordo monasticæ conversationis ejusdem auctoris; et fere utrumque: quos tamen libros, non laicus (ut falsus est Joannes), sed monachus et abbas collegit Benedictus. 2. Fuit isdem vir Euticius temporibus Ludovici Magni imperatoris, clarus videlicet regi, omnibusque amabilis. Quippe in tanto amore apud regem est habitus, ut intra palatium suum illi construeret monasterium. Scilicet Indense, quod intra fines villæ seu palatii Aquisgranensis conditum est: nec aliud in gratiam cujusquam intra palatium ab Ludovico Augusto constructum legitimus.

3. Euticius circumstantibus undique fratribus subito emisit spiritum; et dum a discipulis pii Patris pararentur obsequia, ecce rediit vivus, qui fuerat mortuus. Illis vero attonitis et mirantibus dixit: Deo gratias, scitis quia ex his quadraginta annis unum tantum diem non memini me cibum sumpsisse, nisi prius flevissem. Hodie namque sublato mœnore consolatus est me Dominus, et inter choros Angelorum tribuit mihi requietionis locum. Benedictus inter choros sanctorum Domino astitit; Euticius inter choros angelorum. Ardo raptum et orationis excessum Benedicto tribuit; Joannes rem auget, et pro raptu mortem, pro raptu sine reditu ad

vitam Euticio alligat. Per quadraginta annos Euticius cibum non sumpsit, nisi prius flevisset. Idem totidem annos præstitit Benedictus, nisi quod quadraginta octo annos habent melioris notæ codices quadraginta sequioris, quos prætulit Joannes. Ex his Benedictum Anianensem cum Euticio abbate unum eundemque esse asserere non dubitem. Nec quemquam movere debet nominis diversitas. Nam præterquam quod Benedictus et Euticius non ita significatu differunt, certe illo ævo familiare erat uni eidemque homini duo habere nomina, unum proprium, alterum asciticum, ut in Rabani Elogio videbimus. Quod si Benedictus ab Euticio diversus non est, alii auctori tribuendi sunt Dialogus de Statu Ecclesiæ et liber de Vita Ludovici Augusti: quos post annum 840, hoc est annis ab obitu Benedicti minimum novemdecim, editos fuisse constat. De aliis Benedicti Anianensis operibus infra.

4. Sunt qui Benedictum abbatem Fossatensem a Benedicto item Anianensi non distinguendum esse opinantur: qua in sententia est eruditissimus Carolus Cointius tomo VI. Mihi vero alium ab alio diversum esse indubitatum videtur. Vixit quidem uterque eodem tempore: et sicut Benedictus Anianensis omnia fere Galliæ monasteria, sic Benedictus Fossatensis Fontanellense ad Regulæ cultum revocasse perhibetur in Chronici Fontanellensis cap. 16, ubi ejus loci monachi olim a viro justo Benedicto Fossatensis cœnobii abbate eruditi in philosophia monastica cœnantur. At Benedictus Anianensis nusquam Fossatensis appellatur; sed tantum Anianensis atque Indensis abbas fuit, dictusque est: tametsi pleraque Galliæ monasteria, suo quæque abbati singulari subjecta, sub cura sua haberet. Verum unius ab altero distinctionem illud evincit, quod Benedictus Fossatensis diu superstes fuit Anianensi, quem anno 821 decessisse constat. Quippe Fossatensis basilica elegantiori opere a religioso abbate Benedicto constructa, et a S. Aldrico Senonensium archiepiscopo aliisque præsulibus dedicata est, ut in libro de Miraculis S. Baboleni sæculo XI scripto legitimus. Idem attestatur libellus de Vita sancti Aldrici, qui prece Fossatensis abbatis templum quod ipse abbas construxerat, in honorem beate Mariæ dedicasse memoratur. Atqui Aldricus non ante annum 829 sedem episcopatus Senonensis iniiit. Itaque ad annum minimum 850 pervenit Benedictus Fossatensis, cujus prece templum quod ipse construxerat Aldricus archiepiscopus dedicavit. Fuerit ergo alius necesse est Benedictus Anianensis, qui anno 821 inente et vivis excessit, annis amplius novem ante Fossatensis basilicæ perfectionem ac dedicationem, quæ Benedicto Fossatensi procurante peracta est.

5. His tertium adjungo Benedictum abbatem Italum, ambobus æqualem, quem Petrus Mediolanensis antistes cœnobio anno 784 in honorem sanctorum Ambrosii, Gervasii atque Protasii, ab se constructo præposuit, confirmante Carolo Magno. Petri archiepiscopi et Caroli Magni hæc de re litteras refert Ughellus in Italiæ sacræ tomo IV. Petrus litteris suis abbatem instituit Benedictus præbyterum,

« ita ut abbas cum fratribus omnia secundum instituta venerabilis Patris Benedicti ejusque Regularum disponat et ordinet. Sed neque abbas ibidem ordinetur extraneus, nec nullo unquam tempore, nisi aut eodem in monasterio prius monasticum sumpserit habitum ex ipsa jam congregatione, aut quem fratres eligant, qui eos secundum divinas leges et Patrum regulas valeant gubernare; » seu, ut Carolus Magnus in diplomate suo loquitur, « secundum divinas leges et Regulam sancti Benedicti. »

6. Tres ergo habemus Benedictos abbates eodem tempore clarissimos, qui rem monasticam mirifice illustrarunt auxeruntque: tametsi potioem locum obtinere debet Benedictus Anianensis, a quo Cluniacenses congregationis suæ formam rituumque suorum modum ac specimen accepere: quandoquidem ipse est Euticius qui, referente Joanne monacho jam laudato, fuit auctor earum Consuetudinum, « quæ hactenus in nostris, inquit, monasteriis habentur. »

7. His ita expositis de pluribus Benedictis, hic ex occasione quædam de Benedicti Anianensis operibus retractare Juvat; siquidem præter Concordiam Regularum, earumque Codicem, de quibus actum est in ejus Actis, nonnulla eum composuisse postea comperimus. Nam in ms. codice Colbertino n. 1310, ut mihi indicavit vir de litteris optime meritus Stephanus Baluzius, invenitur primo *Benedicti abbatis Anianensis forma fidei tomorum XV*, quæ veluti summa theologica est. Deinde *Confessio fidei Benedicti levitæ*; tum *Benedicti levitæ testimoniorum nubecula de incarnatione Dominica, et sancta et individua Trinitate, et iterationis baptismatis devitanda pernicie*. Ad hæc ejusdem disputatio adversus Felicianam impietatem. Denique ejusdem epistola ad Guarnerium filium. Primum ex illis opusculis esse Benedicti Anianensis ex titulo manifestum est, probaturque ex ejus Actis, ubi Benedictus « perversum Felicianum dogma, » quod « pene provinciam illam invaserat, illæsus ope divina » non modo « evasisse » perhibetur, sed et « multos, non solum infimos, verum etiam præules Ecclesiæ suo eripuisse studio; et adversus nefandum dogma veris disputationum jaculis armatus sæpe congressus fuisse. » Hac de causa in Hispaniam profectus est non semel, ut testatur Alcuinus in epistola præfixa libris quatuor adversus Elipandum, inscripta Leidrado episcopo Lugdunensi, Nefridio Narbonensi, et « Benedicto abbati, » cum « essent in procinctu itineris. » Quin etiam interfuit synodo Urgellensi anno 799 ea de re habitæ, uti observavit

A eruditissimus Baluzius in calce notarum ad Agobardum. Hinc etiam valida conjectura eruitur, ejusdem esse auctoris opuscula illa contra Felicem, quæ ex codice Colbertino mox commemoravimus. Sed illud obstat, quod Benedicto *levitæ* tribuuntur: cum Benedictum Anianensem sacerdotii honore præditum fuisse indubium videatur. Is quippe, teste Ardone, « vasa ad Christi conficiendum corpus nolebat sibi esse argentea: siquidem primum ei fuerunt lignea, deinceps vitrea; sic tandem conscendit ad stannæ. » Quod ait *sibi* et *ei*, vix potest de alio quam de Benedicto ipso explicari, sicuti et subsequencia. « Planetam vero refulatam habere sericeam: et si aliquis illi dedisset, mox aliis ad utendum præstabat. » *Aliis*, inquit, id est monachis suis presbyteris, quibus ejusmodi planetam ad usum præstabat, cum ille ad suum ipsius adhibere nollet, nam si de presbyteris extraneis hic sermo esset, non *ad utendum præstari* planeta diceretur, sed in donum tradi et concedi. Itaque prædicta opuscula, quæ quidem Benedicti Anianensis esse videntur, ab eo nondum presbytero, sed levitæ scripta sunt, si non fallit codicis inscriptio in titulo *levitæ*. Certe Benedictum illum, quisquis tandem sit, abbatem existisse inde colligitur quod Guarnerium *filium* suum nominat.

8. Præter hæc in codice Caunensis monasterii (*Monastère de Caunes*) diocesis Narbonensis habetur ejusdem Benedicti *libellus ex diversis Patrum sententiis* collectus de Confessione, cum epistola nuncupatoria ad Ludovicum, ut puto, augustum quam datus infra inter epistolas sancti Benedicti.

9. Hanc epistolam sequuntur nudæ Patrum sententiæ de revelandis cogitationibus. Patres illi sunt Gregorius Magnus, sanctus Pater Benedictus, Basilius, Macarius abbas, Paulus Ægyptius, Antonius abbas, vitæ Patrum, Cassianus, Augustinus de perjurio, et Isidorus. Ipsa est sine dubio Benedicti Collectio ex homiliis Patrum, quam Meuardus noster quondam legerat in codice Floriacensi. Illam porro ex codice sancti Petri de Caunis congregationis nostræ eruit mihique cum aliis fragmentis bene multis transmisit noster Claudius Stephanotius, cujus indefessum in litteris studium nunquam satis prædicare possim. Titulus et exordium libri sic habent: *In Christi nomine incipit libellus ex diversis Patrum sententiis*. Sententiæ sancti Gregorii de lib. Moral. in Job, Pars 1: *Et fuit possessio ejus septem millia orium*, etc. Hactenus de Benedicto Anianensi et aliis.

CODEX REGULARUM

MONASTICARUM ET CANONICARUM

Quas SS. Patres monachis, canonicis et virginibus sanctimonialibus servandas præscripserunt.

COLLECTUS OLIM A S. BENEDICTO ANIANENSI ABBATE

(Juxta editionem Lucæ Holstenii, anno MDCCCLIX recusam Angustæ Vindelicorum et a R. P. Mariano Brockie observationibus critico-historicis illustratam.)

Præfatio

Ad lectorem benevolam aliosque antiquitatis Christiano-monasticæ amatores.

I.

Quamprimum facientibus litteris pristina dignitas restitui cœperat, et jam eruditorum animis crevit

PATROL. CIII.

D antiquitatis existimatio, quod ubique veterum scriptorum libri ex intæmptis archivorum pluteis in lucem publicam prodierint, doctissimis quidem notis huius: